

Anti-politikk på norsk

En analyse av Industri- og næringspartiet og nye strømninger i norsk politikk

Av Skjalg Stokke Hougen, rådgiver i Civita

Industri- og næringspartiet (INP) traff en nerve hos mange velgere. Ett av de store spørsmålene frem mot stortingsvalget i 2025 så ut til å være om partiet ville komme over sperregrensen og få en vipperolle på Stortinget. Etter at tidligere partileder Owe Ingeman Waltherzøe meldte seg ut og stiftet et konkurrerende parti er det flere nye spørsmål: Blir INP nå borte? Og kan Waltherzøes nystiftede *Det norske industripartiet* (DNI) få en posisjon i det norske partilandskapet?

Dette notatet ser på hva INP har stått for, hvilken politisk profil partiet har hatt og hvordan Industri- og næringspartiet, i tillegg til strømningene det representerer, kan forstås. De underliggende strømningene som INP bygde suksessen sin på, forsvinner ikke om partiet ender som en døgnflue. For de etablerte partiene er et viktig spørsmål for fremtiden om de kan gjenvinne desillusjonerte velgere?

Partiet beskriver seg som «et sentrumsorientert og distriktsvennlig parti med et fornuftsbasert breddepolitisk partiprogram for hele Norge».¹ Hva dette innebærer i praksis er ikke fullt så opplagt, ettersom den norske partifloraen har såpass ulike «sentrumspartier» som Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Miljøpartiet de Grønne. INP må imidlertid tolkes dit hen at de ønsker å appellere til velgere fra både Høyre og Arbeiderpartiet. INPs første partileder, Owe Ingeman Waltherzøe, har sagt at «Både Høyre og Ap trenger sårt avløsning. Begge partiene har latt seg polarisere av ytterfløyene i det politiske landskapet».²

Partiet selv skriver at mange velgere er på jakt etter et nytt parti, og «INP er det nye». Hva som er nytt med dette partiet rent politisk, er riktignok vanskelig å slå fast. Nye partier springer ofte ut fra de bestående, mens INP, derimot, er det vi kan kalle et genuint nytt parti.³ Partiet er ikke oppstått ved at et eksisterende parti har splittet seg, eller ved at to etablerte partier har slått seg sammen. Det har også en fersk partielite og organisasjon. INP er derfor et helt nytt parti, som forsøker å utfordre det etablerte.

Industri- og næringspartiet i lokalvalget 2023

INP stilte til sitt første kommune- og fylkestingsvalg i 2023. Partiet endte som et av valgets store vinnere, og gikk, med sine 3 prosent, mest frem ved valget etter Fremskrittspartiet (3,1 prosentpoeng) og Høyre (5,8 prosentpoeng). Partiet stilte liste i 138 kommuner og ble valgt inn i 115 av disse. Ved stortingsvalget i 2021 fikk partiet kun 0,3 prosent av stemmene. Valget var dermed et merkbart gjennombrudd for partiet.

Målt etter antall mandater ble INP større enn både Rødt og Miljøpartiet de Grønne, med 238 mandater i norske kommunestyre.⁴ I 18 norske kommuner fikk partiet mer enn 10 prosent av stemmene. Partiet har også fått mange medlemmer siden stiftelsen i 2020. Partiet hadde ved utgangen av 2023 12 000 medlemmer, om lag 1000 flere medlemmer enn MDG har.⁵ Dette viser at det finnes rom for at en slik politisk bevegelse kan vokse seg stor nok til å kunne bryte sperregrensen.

Gledesrusen ble kortvarig for partiet. 25. januar 2024 gikk Owe Ingemann Waltherzøe av som partileder etter uker med uro. Deretter stiftet han et nytt parti, Det norske industripartiet, og endret samtidig navn og beskrivelse på den gamle Facebook-gruppen til INP. Denne skulle nå gjelde for det nye partiet, etter det Waltherzøe beskriver som «en deling av Industri- og næringspartiet».⁶ En kartlegging av INPs folkevalgte viste at 29 av 30 kommunestyregrupper velger å bli værende i partiet, fremfor å bli med Waltherzøe til det nye partiet.⁷

Bruk av merkelapper

Hvordan partier og bevegelser beskriver seg selv kan gi oss et innblikk inn i deres grunnleggende forståelse av seg selv, men også av sine omgivelser: hvem de vil appellere til og hva de mener om andre partier. Merkelapper kan med andre ord få frem partiets grunnleggende bestanddeler, en styrende isme eller tilby en viss appell.

Industri- og næringspartiet har nok vært det norske partiet som benytter seg desidert mest av merkelapper, når de beskriver egen og andres politikk. Selv om det tidvis er mange ulike begreper som brukes, gir dette et visst bilde av hva Industri- og næringspartiet ønsker å være, som parti, som en politisk bevegelse, og hvordan de mener at andre partier er.

INP snakker ambisiøst om hva de selv skal være, og slår fast at de er «et kommende styringsparti». I tillegg til å beskrive de gamle styringspartiene Høyre og Arbeiderpartiet som «utslitte», og «sterkt polarisert av partier på ytterfløyene i norsk politikk», begrunner partiet sin egen eksistens med at det finnes et behov for «konsekvensbasert sentrumspolitikk» i Norge. INP sier også det vil drive med «konsekvenspolitikk», et begrep partiet hevder å ha laget selv.

INP har helt klart en populistisk brodd. De definerer seg selv som representanter for «folket», i motsetning til andre partier, som de mener utgjør og representerer eliten i samfunnet. De er altså, ifølge seg selv, et parti som består av «vanlige folk» og «arbeidsfolk», til forskjell fra andre partier, som de mener består av medlemmer som er «partiindoktrinert». Partiet omtaler også dagens politikere som «elitister» og som «oppdrettspolitikere».⁸ Videre sier partiet at det vil føre en politikk tuftet på «bondevett», i tillegg til «sunn fornuft»⁹. De skal på denne måten være «industriens, næringslivets, sjøfolkene og den norske befolknings forlengede arm inn på Stortinget».

Mange av merkelappene INP bruker om meningsmotstanderne sine, kretser rundt partier som omtales som «avviklingspartier». INP sier selv at de vil «gå i kamp med avviklingspartiene». Med dette mener partiet en påstått nedbygging av forsvar, avvikling av olje- og gassutvinning, i tillegg til en utarming av distriktene.¹⁰

Industri- og næringspartiet har også fått mange merkelapper påklistret av politiske kommentatorer. Dagsavisens Lars West Johnsen forklarer partiet som et misnøye parti: «Det gjelder å holde troen nede, misnøyen oppe og kriseopplevelsen intakt».¹¹

Førsteamanuensis ved Universitetet i Stavanger, Svein Erik Tuastad, har uttalt til Nettavisen at INP ikke er et fremtidsrettet parti, men et «nostalgiparti».¹² Leder av LO, Peggy Hessen Følsvik, omtaler dem simpelthen som et «protestparti». Jo Saglie og Signe Bock Seegard har, i sin valganalyse av INP, levert den mest treffende og objektive beskrivelsen av INP, i relasjon til den norske partifloraen: «Videre fyller INP også et tomrom i det politiske landskapet ved å kombinere økonomisk sentrumspolitikk med sterk motstand mot klimatiltak.»¹³

Samtidig som INP forsøker å markedsføre seg selv som et styringsparti som fører politikk basert på kunnskap og konsekvenstenkning, fremstår de også som en rak motsetning til et nisjeparti som MDG. Dette er ikke tilfeldig, da plassen som motstander av «det grønne skiftet» har vært mer eller mindre ledig i norsk politikk frem til nå.¹⁴ Særlig har FrPs tid i regjering gjort at de har mindre troverdighet i en slik posisjon. I tillegg har energi, anført av kampen mot vindkraft og slagordet «utvikling, ikke avvikling» (hentet fra Arbeiderpartiet), en helt sentral plass i partiets program og på deres hjemmesider.

Selv om partiet selv ønsker å være blokkløse og fremstå som «noe nytt», oppstår ikke partiet i et vakuum. Norsk politikk har tydelige konfliktlinjer som har eksistert over lang tid, men som også

er dynamiske. Konfliktlinjene kan få svekket og styrket relevans over tid. Disse er det ikke mulig å løsrive seg fra, selv ikke for et nytt parti. To viktige skillelinjer som er sterkt tilstedeværende i politikken i dag, er den territorielle konflikten mellom sentrum og periferi, som baserer seg på språklige, kulturelle og etniske motsetninger,¹⁵ og den økonomiske skillelinjen, som i stor grad vektlegger ulike syn på statens rolle i økonomien, og grad av økonomisk omfordeling i samfunnet. Langs en konfliktlinje mellom by og land er det tydelig at partiet har en rural profil, som et selverklært distriktsparti, og i stor grad motsetter seg det som oppfattes som en urban elite. Langs den økonomiske venstre- og høyreaksen er det vanskeligere å plassere partiet. Partiet er nemlig for økte offentlige utgifter og større omfordeling, men de er samtidig for lavere skatter og avgifter. Dette er to syn som mest sannsynlig ikke kan forenes i praktisk politikk, men som er mulig å fronte om man ikke sitter med politisk ansvar. Dermed vil en plassering langs denne akse koke ned til hvilket av disse synene som veier tyngst for partiet. At partiet selv ikke tenderer sterkt i en av disse retningene er å regne som en svakhet, ikke en styrke, slik partiet selv slår fast. Dette ble tydelig i månedene etter valget, da partiet endte i en splittelse, mye fordi det var uenigheter om hvordan INP skulle bruke sin posisjon som et selverklært sentrumsparti, uten tilhørighet til noen av blokkene i politikken. Det ble rett og slett for krevende å holde et parti, som manglet en bestemt retning på flere områder, intakt.

Det finnes også konfliktlinjer som tar innover seg noen nye konflikter og grupperinger i samfunnet: En av disse dreier seg om globaliseringens «vinnere» og «tapere», en beslektet konflikt handler om transnasjonal politisk integrasjon (internasjonalt samarbeid), som i stor grad dreier seg om europeisk integrasjon. I tillegg er det også en grønn dimensjon som i stor grad har handlet om vern kontra vekst, men som har utviklet seg til å handle om konkurrerende syn på *hvordan* utslippskutt skal oppnås. Ofte er disse konfliktene beslektet og kan sette velgere inn i to kategorier: David Goodhart skiller i sin bok «The road to somewhere» mellom *Somewheres* og *Anywheres*. Såkalte *Anywheres* er velgere som oppfatter seg selv som at de kan komme fra hvor som helst: rastløse, ofte urbane, sosialt liberale og universitetsutdannede, og *somewheres*, de som oppfatter seg som at de kommer fra et bestemt sted eller samfunn, vanligvis en liten by eller på landsbygda, sosialt konservative, ofte mindre utdannede. I følge Goodhart består for eksempel Storbritannia av desidert flest *somewheres*, om lag halvparten av befolkningen, 20-25 prosent er *anywheres* og resten beskriver han som *in-betweeners*.

I Trond Giskes bok *Verdt å slåss for* låner han Goodharts begreper. Giske velger å skille mellom stedsorienterte og internasjonalt orienterte velgere, som gir oss de to gruppene «nærvelgere» og «globalvelgere».¹⁶ Som et selverklært «distriktsparti» er det liten tvil om at INP er et parti for såkalte *nærvelgere* eller *somewheres*. Problemet for partier som INP er at det finnes mange partier for disse velgerne, og de stemmer også på de store styringspartiene. Problemet for styringspartiene er derimot hvordan de kan unngå å bli oppfattet som et parti utelukkende for *anywheres*, slik et parti som INP vil hevde de er blitt.

Tarjei Skirbekk skrive i innledningen til boken *De moderate folkepartienes fall i Europa* at han har utelatt klimaspørsmålet fra analysen, av den grunn at han «ikke tror klimaspørsmålet i seg selv vil bli et stort politiske stridstema i Europa».¹⁷ Skirbekk anerkjenner at det ikke vil være full enighet i klimaspørsmålet, men han mener det hovedsakelig vil handle om *hvordan* vi skal nå klimamål og gjøre inngripende tiltak, ikke om hvorvidt det skal gjøres i det hele tatt. Suksessen til INP viser

at dette ikke er tilfellet. Den enigheten Skirbekk snakker om, har i stor grad vært mellom de etablerte partiene, men her har det også surnet etter at krigen i Ukraina rystet hele det europeiske kraftmarkedet. Ikke bare INP, men også Rødt, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, tar opp i seg skepsisen mot klimatiltak, og særskilt Norges betydning og rolle i det globale klimaregnestykket.

Skillelinjen mellom vekst og vern har hatt et oppsving de siste årene, som en motreaksjon mot internasjonalt samarbeid om å kutte i klimautslipp. Det hersker liten tvil om at dette er de viktigste konfliktlinjene INP står i politisk, og at disse skillelinjenes styrkede relevans har gitt et parti som INP bein å stå på.

Hva mener de?

Hvilken politikk vil Industri- og næringspartiet fremme i posisjon og opposisjon? Det kan vi se på deres partiprogram og hjemmeside for å komme til bunns i.

Partiet ble stiftet av Owe Ingemann Waltherzøe. Waltherzøe har bakgrunn fra den norske oljenæringen som oljearbeider, fra fagbevegelsen som tillitsvalgt, og han har vært medlem av Arbeiderpartiet tidligere. Mannen som overtok etter Waltherzøe, Joar Nesse, er ikke helt ulik. Han er også tidligere fagforeningsleder og Arbeiderparti-medlem.

Partiet selv retter seg i stor grad mot arbeidere, og INP blir derfor ofte omtalt som et nærliggende parti til nettopp Arbeiderpartiet.¹⁸ Som bruken deres av merkelapper har vist, er det en viss nostalgi knyttet til partiets omtale av Arbeiderpartiet. Partiet står derfor tilsynelatende nærmere en motkultur i møte med nyere samfunnsutviklinger, som ligger tettere opp mot partier som Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Dette er også de to partiene INP har hentet flest velgere fra.¹⁹

Partiet har et partiprogram, en liste med kjernesaker, og de har en overordnet visjon for politikken sin. Til tross for dette er det store uenigheter innad i partiet om hva som er de viktigste sakene deres, hvilke partier INP burde samarbeide med og om de i det hele tatt er blokkuavhengige. Saken som ser ut til å forene partiet, er kampen mot vindkraft. Da tidligere partileder Owe Ingemann Waltherzøe fikk spørsmål om hva han ville gjort som kommunalminister for en dag svarte han: «Jeg ville forbudt vindkraftutbygging i alle kommuner.»²⁰

I tillegg finnes det en rekke muntlige kilder å se til for å få taket på hvilken politikk partiet står for. I denne delen vil partiets overordnede visjon og selve partiprogrammet gjennomgås, i den rekkefølgen.

Visjonen:

Teksten som skal sammenfatte Industri- og næringspartiets overordnede visjon er knapp, men utdyper enkelte av partiets hyppig brukte slagord, som «utvikle, ikke avvikle». Dette skal ligne på andre partiers prinsippprogrammer. INP peker blant annet på at olje- og gassnæringen, landbrukets produksjon av rødt kjøtt, og at kraftkrevende industri «antagelig vil stå øverst på listen av avviklingstruede næringer» i Norge.²¹ INPs visjon går ifølge dem selv ut på å nyindustrialisere Norge, blant annet ved å kutte i byråkratiske hindre. Dette står ganske sentralt hos partiet.

Videre ønsker INP å «bygge Norge». Dette skal gjøres ved å desentralisere, sikre bosetting i distriktene og ved å gjenreise forsvar og politi. Partiet slår også fast at helse, næring og velferd skal stå i fokus, men uten å si noe om hvordan, eller hva de ønsker på disse feltene.

I tillegg skal INP prioritere det norske markedet, norsk industri, norske husholdninger, norske offentlige bygg og det norske landbruket. Dette skal de gjøre ved å si opp EØS-avtalen.²² I tillegg ønsker INP å fokusere på vannkraft i sin energipolitikk, og motsetter seg enhver form for havvind. Det er med andre ord en innadvendt visjon, som virker å være løsrevet fra de omgivelsene Norge eksisterer i. Visjonen viser også at tanken bak partiet er en motreaksjon på den utviklingen de mener samfunnet går i.

Partiprogrammet:

Partiprogrammet til INP er, ifølge partiet selv, «antagelig et resultat av verden mest demokratiske prosess» ettersom alle deler av programmet var ute til høring på partiets Facebook-gruppe, som har omkring 50 000 medlemmer.²³ Da politikken var ute på høring, hadde gruppen 20 000 medlemmer. Gruppen består stort sett av personer som ikke er medlemmer av partiet. Og etter splittelsen av INP tilhører nå Facebook-siden det nye partiet til Waltherzøe.

Partiets vedtekter tilsier også at det er sentralstyret som skal fastsette partiets standpunkt i politiske saker.²⁴ Programmet er delt inn i fem deler: (1) Industri og næring, (2) offentlig sektor, (3) velferd, helse og omsorg, (4) sivil samfunn og (5) internasjonalt.

1. Industri og næring

Olje- og gassnæringen er viktig i INPs program. Den beskrives også som en av Norges viktigste næringer. INP ønsker fortsatt vekst i sektoren, og at det åpnes flere leteområder, men med grundige utredninger i bunn. Partiet er ikke kategorisk mot elektrifisering av offshoreinstallasjoner, men ønsker da at det skal gjøres en kost/nyttevurdering.²⁵ INP ønsker også å bedre utnyttelsen av norsk vannkraft, utrede kjernekraft, reforhandle, dels stanse krafteksport, og at husholdninger skal fyre mer med gass, ved og olje. Mye av dette dreier seg for partiet om å hindre et strømunderskudd.

Innen energi, så vel som landbruk og fiske, er INP nasjonalt orientert i sin politikk. Partiet ønsker også nasjonalt eierskap i kraftproduserende industri. INP motsetter seg all form for vindkraft: «Norge trenger ikke vindkraftverk».²⁶

Videre ønsker partiet «å legge forholdene bedre til rette for gründere som ønsker å skape, innovere og tilby tjenester til private bedrifter og til det offentlige».²⁷ Dette innebærer blant annet subsidiering av gründere og forenklet byråkrati. Nyetablerte bedrifter skal også få unntak fra en rekke krav og avgifter. De ønsker altså å satse på små og mellomstore bedrifter, og Norge skal re-industrialiseres. Dette er en del av deres mantra om å utvikle, ikke avvikle. «Vi mener det er avgjørende for AS Norge å satse på utvikling fremfor avvikling.»²⁸

2. Offentlig sektor

Industri- og næringspartiet ønsker å «se på» dagens struktur i byråkratiet og offentlig sektor. Partiet ønsker også en omfattende revisjon av dagens skatte- og avgiftspolitik. Dette

innebærer blant annet å justere formuesskatten slik at den er mer fordelaktig for små og mellomstore bedrifter, fjerne eiendomsskatten, øke bunnfradraget for lavtlønnede, lavere merverdiavgift og fjerne merverdiavgift på nettleie. Partiet er også «sterkt imot prinsippet med bompengefinansiering av veiutbyggingen».²⁹ Partiet ønsker derfor å finansiere veiutbygging med andre midler. INP ønsker også et tilsynelatende sterkt kollektivtilbud, partiet tar til orde for gratis kollektivtransport på tog, ferge, buss, t-bane og trikk, men mot en egenandel, slik som ved helseforetakene. Hva dette innebærer fremstår uklart. Lokalt er det riktignok en del variasjoner, i Bergen er blant annet INP sterk motstander av å legge bybanen over bryggen.³⁰ Partiet vil også legge til rette for at man kan bo i distriktene og jobbe i byen gjennom subsidierte flybilletter: «I enkelte strøk ser vi for oss sterkt subsidierte flybilletter for de fastboende»³¹ INP ønsker altså en rekke tiltak som øker offentlige utgifter, samtidig som de tar til orde for lavere skatter.

Industri- og næringspartiet ønsker også å ha flere folkeavstemninger i Norge: «INP vil at folkeavstemninger skal benyttes i alle saker hvor Norge gir fra seg selvbestemmelse.»³² Partiet ønsker også å styrke sikkerheten og tryggheten i samfunnet. Dette skal gjøres ved å gi politiet mer midler, flere verktøy og å øke enkelte strafferammer.

3. Velferd, helse og omsorg

Helseprogrammet til Industri- og næringspartiet er deres lengste og mest omfattende del. Dette kommer trolig av at Helsepartiet slo seg sammen med INP, under sistnevntes navn, 1. februar 2023.³³ Helsepartiet ble stiftet i 2016, og hadde blant annet motstand mot nedleggelse av lokale sykehus og akuttklinikker som kampsak.

INP sier de har et ønske om at den norske befolkningen skal være «Europas friskeste befolkning innen 2040».³⁴ Partiet vektlegger blant annet det de omtaler som omsorgs- og velferdsunderskuddet, motsetter seg samhandlingsreformen og foreslår ett forvaltningsnivå for bedre samhandling. De sier de ønsker et helsevesen som tjener pasientenes beste, vil styrke ledelsen og faglig styring, og sikre åpenhet og demokratisk innsyn. INP ønsker å dimensjonere tjenestetilbudet etter reelle brukerbehov, gjeninnføre støttepersonell, og finne nye finansieringsmodeller for å sikre nasjonal bemanningsnorm i omsorgstjenesten.

Innen helse- og omsorgssektoren ønsker partiet helt overordnet å forenkle og kutte i byråkrati og papirarbeid. Det er i det hele tatt en sjenerøs og svært omfordelende helse- og omsorgspolitikken partiet tar til orde for. INP kritiserer også «ensidig tro på at konkurranse og økonomiske incentiver vil drive frem en positiv utvikling» på området.³⁵ INP er også positive til offentlig finansiering av tannhelse, å styrke brillestøtten og oppmykninger innen bioteknologi. Men partiet skiller seg fra venstresiden ved at de ønsker fritt behandlingsvalg.

4. Sivilt samfunn

Delen INP har valgt å kalle «Sivilt samfunn», tar for seg partiets syn på blant annet religion, yringsfrihet og frivillighet. Delen er med andre ord å regne som partiets verdimeslige profil. INP omtaler yringsfriheten som grunnleggende for demokratiet, og slår fast at «INP mener derfor at forsøk på å hindre en borger i å utøve sin yringsfrihet innenfor norsk lov, må

ansees som ulovlig frihetsberøvelse.»³⁶ I tillegg skrives det samme sted at retten til å velge fagforening, og at retten til å organisere seg i arbeidslivet, har en stor verdi for det norske arbeidslivet.

Under «religion» er INP for religionsfrihet, men mener den kristne kulturarven skal ligge til grunn i Norge. Videre skriver INP at de er for at man skal kunne gifte seg med den man ønsker, og at religiøse organisasjoner som mottar statsstøtte, ikke skal kunne nekte vielse av personer innen gruppen «LBH+».³⁷ Partiet er opptatt av at religioner skal operere i henhold til norsk lovgivning. Videre ønsker partiet å forby rituell omskjæring av både gutter og jenter. Seksuell legning omtales også under «Likestilling», men her omtales gruppen som «LGBT+». Ifølge INP er seksuell legning en privatsak, og partiet støtter opp om dagens lovgivning. De motsetter seg derimot «religiøse strømninger» som ønsker å helbrede seksuell legning.³⁸

INP er positive til likestilling, ønsker å utjevne forskjeller mellom kjønn og er særlig opptatt av å få has på kvinners rolle som «dobbeltarbeidende». Samtidig er partiet negative til kjønnskvoltering og stiller seg positive til meritokrati i både samfunn og arbeidsliv.³⁹

INP er positive til å ha et rikt innslag av kulturtilbud i Norge. De ønsker også at idretten skal få bedre vilkår. Partiet er heller ikke redd for å øke offentlige overføringer til kultur og idrett.⁴⁰

5. Internasjonalt

INP slår fast at partiet ønsker å «videreføre og styrke samarbeidet med NATO», og ønsker samtidig at Norge når toprosentmålet for forsvaret.⁴¹ I det store og hele ønsker INP en styrking av forsvaret på alle mulige måter, men med unntak av å samarbeide med EU om forsvar. Akkurat det samarbeidet ønsker INP å avvikle.

Videre ønsker Industri- og næringspartiet å si opp EØS-avtalen. Dette ønsker partiet å gjøre gjennom en folkeavstemning. Partiet peker på handelsunderskudd med EU, og at Norge trolig har fått «flere negative enn positive konsekvenser» fra avtalen, som er en udokumentert påstand.⁴² Partiet peker også på demokratiske utfordringer ved EØS-avtalen, og påvirkning på det norske arbeidsmarkedet. Partiet sier også at EU og FN har hatt lite effektive løsninger på asyl- og flyktningpolitikken i verden, men de er fortsatt et innvandringsvennlig parti.

Så hvordan kan vi forstå denne politikken?

Industri- og næringspartiet har helt klart en politisk profil som trekker i flere forskjellige retninger. Det er også mye politikk som på ingen måte kan regnes som «ny», ettersom mesteparten av politikken til partiet er å finne hos andre norske partier. På noen områder kan vi kalle politikken «rød», men på andre områder kan vi kalle politikken «blå». I tillegg har politikken en del motstridende punkter.

INP er sterkt imot høye skatter og avgifter, de ønsker strengere justispolitikk, har et ønske om å redusere byråkratiet og er kategorisk motstandere av bompenger. Mye av dette er det vi kan kalle «blå» politikk. Men samtidig er partiet også motstandere av både EU og EØS. INP ligger nærmere en mer sosialdemokratisk, eller «rød» politikk, når det kommer til innvandring, samferdsel, helse og ønsket om større overføringer til kultursektoren. Når det gjelder strøm og energi er INP enig med

Frp, Rødt og Senterpartiet i motstanden mot deler av den etablerte politikken, inkludert strømsport og ACER. Partiprogrammet vil utvilsomt føre til en økning i offentlig pengebruk, samtidig som partiet ønsker mindre skatteinntekter. Legger vi til grunn at EØS-avtalen, etter de aller flestes mening, styrker rammevilkårene til norsk næring og industri, vil også en svekkelse av denne avtalen ramme skatteinntektene fra næringsliv. De eneste områdene INP vil kutte i de offentlige utgiftene på, er klimatiltak og lederlønninger.

Politikken til INP er dermed svært variert, krevende å oppsummere og tidvis motstridende. Mye koker dermed ned til hva partiet velger å prioritere når det får politisk innflytelse. Så langt har dette vist at partiet heller mot å samarbeide med høyresiden, og være mot all form for vindkraft.

Hvem samarbeider INP med?

Et ytterligere moment som kan bidra til å forklare hvordan vi kan forstå den politiske profilen til Industri- og næringspartiet, er å se på hvordan partiets folkevalgte samarbeider med andre partier. For INP har den selverklærte blokkfriheten ført til umiddelbare utfordringer i kjølvannet av lokalvalget i 2023. Enkelte steder har dette ført til utmelding og splittelse. At INPs lokallag er tilnærmet fristilt til å samarbeide med hvem som helst gjør partiet uforutsigbart, men kan til gjengjeld fremstå som pragmatisk. I noen kommuner har INPs folkevalgte alliert seg med forskjellige blokker.

Industri- og næringspartiet samarbeider mest til høyre. I åtte av de ti største kommunene som INP fikk innflytelse i, sørget partiet for at en blå ordfører fikk flertall. Det er kun i to kommuner, Porsgrunn og Alver, at INP sikrer et flertall med rødgrønn overvekt. Dette kan signalisere at partiet vektlegger lavere skatter og avgifter tyngre enn de vektlegger omfordeling og velferd.

I en rekke kommuner og fylkesting har INP ridd to hester: Da INP fikk to mandater i fylkestinget til Østfold ønsket fylkestyret til INP å støtte Høyres kandidat som fylkesordfører. Dette kunne ikke fylkeslederen i INP godta, og valgte dermed å melde seg ut av partiet.⁴³ I Bergen har INP, med sine tre mandater, valgt å støtte byrådet ledet av Høyre, gjennom å signere en avtale om full støtte i fire år.⁴⁴ Til tross for denne avtalen har INP-representantene stemt ulikt også i Bergen.

Industri- og næringspartiet har etter valget i 2023 funnet seg mest hjemme på høyresiden av norsk politikk. Ifølge tidligere partileder Owe Ingemann Waltherzøe er det «for mye» samarbeid mot Høyre.⁴⁵ Begrunnelsen hans var et ønske om mer balanse. Industri- og næringspartiet virket dermed under Waltherzøe til å ha vært mer opptatt av blokkfriheten, for blokkfrihetens skyld, fremfor hvilken politikk de fører lokalt.

Hvem INP samarbeider med politisk gir dermed ikke et klarere bilde av partiet, utover at det forsterker inntrykket av et parti som mangler en tydelig identitet.

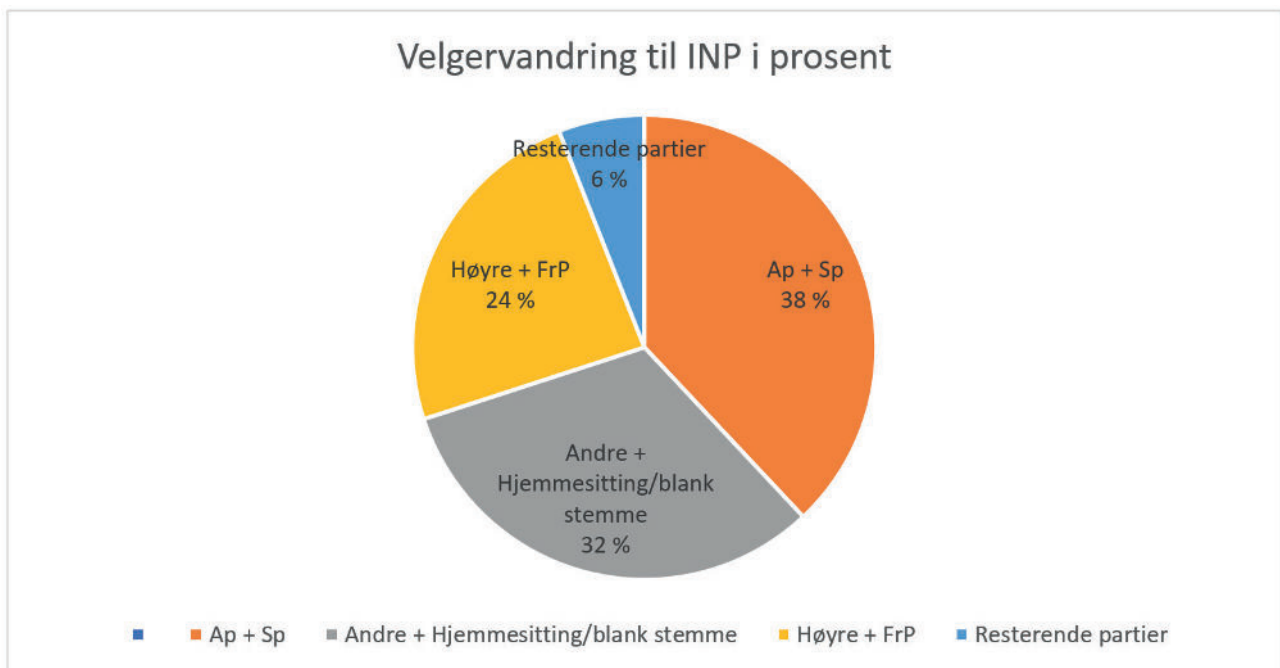
Hvem stemmer på partiet?

Ettersom det er et ganske ungt parti, finnes det lite forskning på Industri- og næringspartiet, men det finnes nå noe valgdata som kan brukes for å studere partiet. Disse viser hvor velgerne kommer fra, og hvilke holdninger de har til ulike politiske spørsmål. Dette er nyttig for å få et bilde av partiets profil.

Tall fra Norsk Medborgerpanel ved Universitetet i Bergen viser at den største andelen av INP-velgere kom fra Senterpartiet, med 27 prosent. Deretter følger FrP med 15 prosent, kategorien «Andre» med 12 prosent, Arbeiderpartiet og kategorien «Ikke stemt/blankt» med 11 prosent og både Høyre og FNB med 9 prosent.⁴⁶ Velgere som tidligere hadde stemt Sosialistisk venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti er de som i minst grad oppga at de ønsket å stemme på INP.

Industri- og næringspartiet fikk i tillegg større støtte blant LO-medlemmene enn i befolkningen ellers. I en undersøkelse blant LO-medlemmer svarer 5,2 prosent at de stemte på INP.⁴⁷

Velgergrunnlaget til Industri- og næringspartiet har med andre ord en solid forankring i sentrum av den norske partifloraen, med en hovedvekt av velgerne fra spekteret mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet. I tillegg var det en stor del av velgerne (32 prosent) som enten var hjemmesittere eller som stemte på mikropartier på utsiden av det etablerte partilandskapet. Det er verdt å nevne at et parti som INP blir overvurdert i slike målinger ettersom de ikke har referansetall fra tidligere valg. I norsk medborgerpanel oppga respondentene hvilket parti de stemte på i 2019, og i juni 2023 ble de samme respondentene spurt om deres daværende stemmeintensjon.

Figur 1 Viser hvor INPs velgere kommer fra basert på tall fra Norsk medborgerpanel (fra UiB)

I tillegg til tall på hva intenderte INP-velgere har stemt tidligere, har forskerne Eidheim og Tvinnerheim sett på enkelte bakgrunnsvariabler og holdninger blant disse velgerne.⁴⁸ Tallene viser blant annet at INP har en høy andel velgere som arbeider i olje- og gassnæringen og som er motstandere av vindkraft og av norsk EU-medlemskap.⁴⁹ INPs intenderte velgere var også de som var minst bekymret for klimaendringer. Det store flertallet av velgerne er menn, og få har høyere utdanning. INP-velgerne har også lavest tillit til det politiske systemet.

Partiets vedtekter: Hvor demokratiske er de?

Ifølge INP selv er partiets partiprogram «antagelig et resultat av verdens mest demokratiske prosess».⁵⁰ Men ifølge sentrale personer i partiet var det særlig striden omkring partiets vedtekter, som ikke ble oppfattet særlig demokratiske, som var en drivende årsak til konflikten som endte med Waltherzøes avgang. En av de viktigste spørsmålene for INP etter lokalvalget var hvordan de skulle gå fra en interim-organisasjon til en demokratisk valgt partiorganisasjon. Mange pekte derfor på vedtektene til partiet.

Industri- og næringspartiet har et vedtektsdokument som går over 30 sider. Sammenlignet med andre norske partier er dette et svært omfattende dokument: Høyre har til sammenligning et vedtektsdokument som går over syv sider. Jo lenger et slikt dokument er, desto vanskeligere er det å sette seg inn i vedtektene.

Foruten dette har vedtektene en utforming som gir uforholdsmessig stor makt til partiledelsen. Blant annet sørger vedtektene til partiet for at:

- Partileder er valgt for seks år fram til landsmøtet i 2025.
- Sentralstyret, som er utpekt av partilederen, er valgt for fire år.
- Medlemmer til sentrale og lokale lederposisjoner blir pekt ut, og det gjøres av partilederen, dette begrunnes med at de er en interimorganisasjon.
- Alle valglister godkjennes av sentralstyret. Sentralstyret kan altså hindre lokalt nominerte kandidater fra å stille til valg.
- Fylkesordfører- eller fylkesrådsleder kandidater må godkjennes av sentralstyret.
- Landsstyret kan endre partiets vedtekter utenom landsmøter.⁵¹

Avslutning

Industri- og næringspartiet er ikke det første partiet vi har hatt i Norge som har utfordret de etablerte partiene. En av dem er *Anders Langes Parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep*, som senere er blitt Fremskrittspartiet, partiet har også vært et protestparti mesteparten av sin levetid. Men FrP har alltid hatt et klart og tydelig formål i dette henseende, nemlig lavere skatter og færre offentlige inngrep. Hva INP faktisk ønsker å oppnå, er uklart.

I all hovedsak ønsker de å styrke norsk industri og næringsliv, men politikken deres er ofte i strid med mye av det den norske industrien og det norske næringslivet selv ønsker. Det er også uklart hvilke partier det gir mening at INP samarbeider med, også etter lokalvalget i 2023. Og på toppen av det hele opplevde partiet nylig en splitt, som kan svekke troverdigheten og tydeligheten ved både Industri- og næringspartiets (INP) og Det norske industripartiets (DNI) politiske prosjekter. INP har ikke vært et ensaksparti, slik som Folkeaksjonen Nei til Bompenger har vært, men de har likevel ikke klart å være et tydelig parti, med en gjennomført politikk.

Flokene er dermed mange, men det vi vet for sikkert, er at velgergrunnet fortsatt finnes, og at det potensielt er flere som kunne stemt på INP. Det vi også vet, om vi legger Goodhart til grunn, er

at når *somewheres* ser seg lei av partier de mener er mest opptatt av det *anywheres* bryr seg om, gir dette rom for nye politiske bevegelser. Dette er en sentral utfordring for de store styringspartiene i Europa. Dette er en trend som er langt sterkere i andre land, men som norsk politikk ikke er immun mot.

En avsluttende betraktning er at vi lever i en tid med store og hurtige endringer. Endringer krever nye politiske løsninger, som igjen krever legitimitet. Skal man bevare tilliten mellom borger og stat, er de etablerte partiene nødt til å finne løsninger som borgerne opplever at er til deres fordel, og disse løsningene må kommuniseres på en god måte. Partiene må altså evne å gjøre det Trygve Bratteli mente etterkrigstidens sosialdemokrati bygde sin suksess på: «Vi forsto den tiden vi levde i, og gav folk svar de trodde på». Klarer ikke partiene å gjøre dette, gir de grobunn til populismens enkle svar på komplekse problemer.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på skjalq@civita.no eller civita@civita.no

Noter

- 1 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 19. desember 2023). Om INP. Inpartiet.no. Hentet fra: <https://inpartiet.no/INP/om-inp>
- 2 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 11. desember 2023). Bli kjent med partilederen. Inpartiet.no. Hentet fra: <https://inpartiet.no/INP/bli-kjent-med-partilederen>
- 3 Emanuele, Vincenzo & Sikk, Allan. (2020). Party crashers? Modeling genuinely new party development paths in western Europe. *Party Politics*, 27(5), 883-895. <https://doi.org/10.1177/1354068820911355>
- 4 NRK. (2023). Valgresultat for Industri- og næringspartiet. NRK. <https://www.nrk.no/valg/2023/resultat/parti/inp>
- 5 Åsnes, Aleksander. (12. januar 2024). Folk strøymmer til politiske parti. Klassekampen. <https://klassekampen.no/utgave/2024-01-12/folk-stroymer-til-politiske-parti>
- 6 Industripartiet. (Besøkt 30. Januar 2024). Description. Industripartiets facebookgruppe. <https://www.facebook.com/groups/2949048168654019>
- 7 NTB. (02. februar. 2024). INP-folkevalgte blir i partiet. Kommunal rapport. <https://www.kommunal-rapport.no/politikk/inp-folkevalgte-blir-i-partiet/157715!/>
- 8 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 11. desember 2023). Bli kjent med partilederen. Inpartiet.no. Hentet fra: <https://inpartiet.no/INP/bli-kjent-med-partilederen>
- 9 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 21. desember). FAQ. Inpartiet.no. <https://inpartiet.no/Politikk/faq>
- 10 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 19. desember 2023). Om INP. Inpartiet.no. Hentet fra: <https://inpartiet.no/INP/om-inp>
- 11 West Johnsen, Lars. (27. Juni. 2023) Det gjelder å holde troen nede, misnøyen oppe og kriseopplevelsen intakt. Dagsavisen. <https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2023/06/27/det-gjelder-a-holde-troen-nede-misnoyen-oppe-og-kriseopplevelsen-intakt/>
- 12 Mullis, Magnus Ekeli. (04. Oktober. 2019). Equinors konserntillitsvalg starter nytt parti - går i strupen på Aps MDG-flørt. Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/okonomi/equinors-konserntillitsvalg-starter-nytt-parti-gar-i-strupen-pa-aps-mdg-flort/s/12-95-3423856523>
- 13 Saglie, Jo & Seegard, Signe. (2023). Industri- og næringspartiet – døgnflue eller varig partidannelse?. Kristiania. <https://www.kristiania.no/forskning/forskningsgrupper/polcom/Valganalyse2023/sagliesegaard/>
- 14 Mullis, Magnus Ekeli. (04. Oktober. 2019). Equinors konserntillitsvalg starter nytt parti - går i strupen på Aps MDG-flørt. Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/okonomi/equinors-konserntillitsvalg-starter-nytt-parti-gar-i-strupen-pa-aps-mdg-flort/s/12-95-3423856523>
- 15 Hougen, Skjalg Stokke. (2022). Konservative og kristendemokratiske partier i Europa. Civita. <https://civita.no/notat/konservative-og-kristendemokratiske-partier-i-europa/#hva-forener-disse-to-partifamiliene?>
- 16 Tetzschner, Michael. (30. november. 2023). En ærligere boktittel kunne vært «Trond Giske er verdt å sloss for». Minerva. <https://www.minerva.no/arbeiderpartiet-boker-ideer/en-aerligere-boktittel-kunne-vaert-trond-giske-er-verdt-a-slass-for/436472>
- 17 Skirbekk, Tarjei. (2022). De moderate folkepartienes fall i Europa. Cappelen Damm Akademisk.
- 18 Mullis, Magnus Ekeli. (04. Oktober. 2019). Equinors konserntillitsvalg starter nytt parti - går i strupen på Aps MDG-flørt. Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/okonomi/equinors-konserntillitsvalg-starter-nytt-parti-gar-i-strupen-pa-aps-mdg-flort/s/12-95-3423856523>

- 19 Ivarsflaten, Elisabeth & Løseth, Silje. (2023). Velgervandringer fra kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019: Status før valgkampen 2023 med vekt på Vestland fylke og Bergen kommune. Universitetet i Bergen. https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/medborgernotat_velgervandring_2019_til_2023.pdf
- 20 Homquist, Tone. (20. oktober. 2023). INP-leder: Det er litt for mye samarbeid mot Høyre. Kommunal rapport. <https://www.kommunal-rapport.no/politikk/inp-leder-det-er-litt-for-mye-samarbeid-mot-hoyre/155018!/>
- 21 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 5. januar 2024). Vår visjon. INpartiet.no.
- 22 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 5. januar 2024). Vår visjon. INpartiet.no.
- 23 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 11. januar 2024). Organisasjonen INP. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/INP/om-inp>
- 24 Industri- og næringspartier. (Besøkt 24. januar 2024). Vedtekter. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/INP/vedtekter>
- 25 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 19. januar 2024). Partiprogrammet: Industri- og næring. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/Politikk/partiprogram/industri-og-n-ringsliv-utvikling/industri-og-n-ring>
- 26 IBID.
- 27 IBID.
- 28 <https://inpartiet.no/Politikk/kjernesaker/>
- 29 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 23. januar 2024). Partiprogrammet: Offentlig sektor. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/Politikk/partiprogram/offentlig-sektor/vei-og-offentlig-infrastruktur-bompengefinansiering>
- 30 Bringslid, Marie Mingsund. (5. oktober 2023). Dette er høyrisiko. Både for Høyre og Industripartiet. Bergens Tidende. <https://www.bt.no/btmeninger/kommentar/i/159Kwl/byrpdet-i-bergen-det-er-hoeyrisiko-for-industri-og-naeringspartiet-aa-binde-seg>
- 31 IBID.
- 32 IBID.
- 33 NRK. (1. februar 2023). Helsepartiet og Industri- og næringspartiet slår seg sammen. NRK. <https://www.nrk.no/nyheter/helsepartiet-og-industri--og-naeringspartiet-slas-sammen-1.16280648>
- 34 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 23. januar 2024) Partiprogrammet: Velferd, helse og omsorg. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/Politikk/partiprogram/velferd-helse-og-omsorg/inps-nye-helseprogram>
- 35 IBID.
- 36 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 12. januar 2024). Partiprogrammet: Sivilt samfunn. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/Politikk/partiprogram/sivilt-samfunn/ytringsfriheten>
- 37 IBID.
- 38 IBID.
- 39 IBID.
- 40 BID.
- 41 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 12. januar 2024). Partiprogrammet: Internasjonalt. INpartiet.no. <https://inpartiet.no/Politikk/partiprogram/internasjonalt/forsvar-nato-og-fn>
- 42 IBID.

- 43 Hegthun, Halvor. (04. Desember. 2023). Fra seier til kjempeflause på 1-2-3. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/onrvej/fra-seier-til-kjempeflause-paa-123>
- 44 Myksvoll, Morten. (20. desember 2023). Det gjer vondt å binde seg til byrådsma. Bergens Tidende. <https://www.bt.no/btmeneringer/kommentar/i/dwVbMw/bystyret-i-bergen-bystyrets-julehelsing-til-sosialhjelpsmottakarane-er-ein-spleis>
- 45 Homquist, Tone. (20. oktober. 2023). INP-leder: Det er litt for mye samarbeid mot Høyre. Kommunal rapport. [https://www.kommunal-rapport.no/politikk/inp-leder-det-er-litt-for-mye-samarbeid-mot-hoyre/155018!/?](https://www.kommunal-rapport.no/politikk/inp-leder-det-er-litt-for-mye-samarbeid-mot-hoyre/155018!/)
- 46 Ivarsflaten, Elisabeth & Løseth, Silje. (2023). Velgervandringer fra kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019: Status før valgkampen 2023 med vekt på Vestland fylke og Bergen kommune. Universitetet i Bergen. https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/medborgernotat_velgervandring_2019_til_2023.pdf
- 47 Spence, Thomas. (25. desember, 2023). LO-lederen: Industri- og næringspartiet er et protestparti langt fra LOs industripolitikk. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/abVevE/lo-lederen-industri-og-naeringspartiet-er-et-protestparti-langt-fra-los-industripolitikk>
- 48 Eidheim, Marte & Tvinnerheim, Endre. (2023). Hvem stemmer på Industri- og næringspartiet?. Norsk statsvitenskapelig tidsskrift: vol.39, utgave 4. <https://doi.org/10.18261/nst.39.4.4>
- 49 Eidheim, Marte & Tvinnerheim, Endre. (2023). Hvem stemmer på Industri- og næringspartiet?. Norsk statsvitenskapelig tidsskrift: vol.39, utgave 4. <https://doi.org/10.18261/nst.39.4.4>
- 50 Industri- og næringspartiet. (Besøkt 19. desember 2023). Om INP. Inpartiet.no. Hentet fra: <https://inpartiet.no/INP/om-inp>
- 51 Søndeland, Geir. (25. november 2022). Industri- og næringspartiet slaktes: «Strengt. Autoritært. Urovekkende. Veldig problematisk. Minner om en sekt.». Stavanger Aftenblad. <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/bgOyvB/industri-og-naeringspartiet-slaktes-strengt-autoritaert-urovekkende-veldig-problematiske-minner-om-en-sekt>